

MENCIONS ANT. 926: «in comitatu Ausona, in term. --- de *Urisi*, in villa infuroris [<INFERIORI>] (*Dipl. Cat. Vic* 104, 118). No sé si es refereix a aquest document, o a algun altre dels següents (*La Plana de Vic en els S.VIII-IX*) Abadal en dir que Orís ja se cita en docs. de fi S.IX (o X?). 942: «kastro *Orisi*, in villa q. dic. *Vingolas*» (*Dipl. C.V.* 172, 200). 941: «termenio de *Orisi*, in loco ubi dic. *Baialece*» (ib. 163, 190). 955: «in *Ausona*, in castro *Orisi*, in villa *Mogorongos*» (ibid. 262, 311). 980: «in *Veltragano* --- in *Uris* et in *Conangulo*» (ib. 394, 470).

1023: testament de la comessa Ermessendis: «--- Besora --- Curul --- Duo Castilla --- castro Oris --- Lucian Veltragat ---» (*MarcaH.* 10 37.6). 1081: *Orisio* junt amb Manlleu CCandi *Mi.Hi.Ca.* II, 458). *S.XI s.d.*: castro *Oriso* --- *Orisi* --- *Oris* (CCandi *St.Hilari*, 144). 1187-8: *Oris* (CCandi, *Mi.Hi.Ca.* II, 447). *S.XII*: parr. vigatanes, p.p.Pladevall., p.72: *Oris.Princ.* *S.XIII*: *Oris* (Ripoll Vilamajor, monogr. IV 4, CCandi, *Mi.Hi.Ca.* II, 380). 1221, 1233, 1241, 1252, 1256: *Oris* (CCandi, *Mi.Hi.Ca.* II, 454, 452, 453, 451, 419). 1325: Berengario de *Orisio* (CCandi o.c. II, 396). 1330 i 1332: «*eccl. Sti. Genesii de Orisio*» (*Misc.Griera*, I, 373, 384). 1350: *oris* (Monsalv. v, 6). 1359: «terma d'*Oris*» (*CoDoACA* XII, 131).

Al costat de *Orís*, varietat bàsica del nom, se'n troba també una de derivada amb sufix (com sovint feien els notaris medievals, usant derivats adjectius, com *Calidense* o *Orgellitano* o *Sevetano* per 'Cal-des', 'Urgell' o 'Seva'). Convé citar tot seguit aqueixes mencions, amb el context que prova la identitat amb *Orís* i no *Oristà*, per tal d'evitar confusions amb el nom d'aquest poble.

941: «in com. Ausona, in castro *Ursitano*, in villa *Vingolas*» (*Dipl. C. Vic* 166, 193). 942: «kastro *Urisidane*, lo. q. v. ad ipso *Angulo* --- Or. in flumen *Tezere* --- in roca fundata de *Uris*» (ib. 16 135). 945: in co. Aus, in kastrum *Orisitane* --- Or. flu. *Tezere*, Mer. in castello *Urisitano*» (ib. 195, 231). Observem que són formes que es diferencien de les d'*Oristà* també en el detall fonètic *-risit-* o *-risid-* (mentre que en les d'*Oristà* hi ha sempre *-st-*); suposo, doncs, que també es refereix a *Orís* el doc. de 941: «in com. Ausona, in castro *Urisitano*, in loco *Pugo-Girgoso*» (ib. 57, 58); i això és evident encara que hom s'hi hagi equivocat,¹ com ho mostra el context en; 952: «in castro *Orisidano* --- de parte Or, in villa *orisidano*, de Mer. --- *Mogorongos* --- Circi, roca fundata in term. de *Sto. Bodilio*» (ib. 229, 273).

La monòtona repetició de la grafia *oris* amb *-s*, en la forma bàsica del nom serveix ja per mostrar que terminà sempre en *-s*, i des d'un temps en què encara trigà molt a confondre's la *ç* amb la *s* (*EntreDL* II, 2 ss. mapa II, p.108). En efecte amb la grafia *Oric* no ho trobem mai abans de 1366: primer cas en MiretS., *Castellbò*, 253. Cosa que basta per refutar la identi-

cació etimològica que hi voldria fer Mn. Joan Segura (*La Veu del Monts.*, 1892, 395 amb el NP *Auricius*, per més que aquest fos freqüent a la nostra E.Mj. (p. ex. a.879, *MarcaH.*, 808, 994; *BABL* VII, 394).

5 També ens obliga a descartar la idea de veure-hi cap o gaire relació amb certs NLL bascos de terminació semblant; *Oriz*, poble navarrès agre. a Elorz, al S. d'Aoiz (que ja trobem com nom d'un «Semen *Garceyc d'Oric*» en un doc. de 1260 (Nav.Tomás *Doc.Ling.A-Ar.*, 2.41); majorment un *Auriz* del Sud de Navarra, i *Auritze* que era el nom euskèric de Burguete, 3 k. al S. de Roncesvalles (Azcue II, p.VIA, Bonaparte I, p.XXVIII).²

Del que no hem de dubtar és que és nom pre-romà, probablement pre-indoeuropeu hispànic però segurament més pel vesant ibèric que per l'euskèric. I emparentat amb els NLL veïns *Oristà* i *Sorreigs*, com concretarem després d'estudiar-los.

ORISTÀ

Poble d'Osona, uns 16 k. a l'O. de Vic, i uns 15 al SO. d'*Orís*, amb el riu *Sorreigs* entremig; fins a prop del qual s'estén el terme munic. d'aquell, comprènent *La Torre d'Oristà* i altres llogarets agregats. Tot plegat és ja més Lluçanès que Plana de Vic, si bé no tant com *Olost*. (art. supra).

PRON.; *uristà*, a Vic (Casac. 1920); *uristà*, a Olost (1931; «és a *uristà*», «el camí que va *uristà*» oït a Orís, 1935 (Ll. j 29); anàlogament en les enqs. de 1935 als pobles veïns, entre elles la d'*Oristà* (x-10-17).

MENCIONS ANT. Per a més claredat les distribuiré en 3 grups segons la terminació derivativa: a) tipus *Oristi/Urste*; b) tipus *Oristense*; c) tipus *Uristidanum*.; donant sempre context que (llevat d'una o dues) les identifica inequívocament amb *Oristà* i no *Orís*.

En dir Abadal que *Oristà* ja se cita en docs. de fi S.IX o X (*La Plana de Vic en S.VIII-IXm* 26) es pot referir a tots plegats.

a) 915; «in comit. Osona, in castro *Oristi*» (*Dipl. Cat. Vic.* 66, 68). 920: «in fines de castro *Oristi*, in villa q. d. *Perdinese* --- afr. una parte in terra de *Tedmiro* --- et de quarta in rivo *Vasill*» (ib. 81 87) a. 942: «in ape. de chastro *Orist*, in --- *Pardines*» (ib. 176, 206). 942: castro *Huristi* (ib. 180, 210). 942: «castro *Oristi*» (ib. 141, 213). 943: «in te. de *Uristi*, in vale *Carauli*» (ib. 182, 214). 945: «in kastro *oristi*, qui est in valle *Karaguli* subtirane» (ib. 195, 229). 947: castro *Uristi* (ib. 559, 650). 952: castro *Oriste*, in lo.q.v. *Rioalto* (ib. 230 274). 960: in kastrum *Uristi*, in te. *Karaullo* (ib. 274, 326). 1000: *Urste*, in ipsa civitate (ib. 543, 634)

55 Context interessant que suggereix per a *Uris-te* un valor adjectival aplicat a un terme extens, al mig del